

اولین زیستگاه های انسان:

- **جنگل ها:** تغذیه از گیاهان و ریشه آن ها، میوه ها
- **صخره ها:** پناه گرفتن در کنار سنگ های بزرگ
- **غارها:** غارهایی که به آب نزدیکند. انسان غار نشین برای در امان ماندن از تغییرات شدید آب و هوایی، حمله موجودات دیگر و حفظ بقاء خود به پناه گرفتن در حاشیه جنگل ها، کوه ها، شکاف کوه ها و صخره های طبیعی و سنگ های بزرگ روی آورد.
- انسان غار نشین به تدریج یاد گرفت که حیوانات را شکار کند. به دنبال آن شیوه تغذیه که قبل از آن فقط شامل گیاهان و میوه ها بود به گوشتخواری تغییر پیدا کرد.
- مفهوم انسان شکارچی - گردآورنده (**Hunter-Gatherer**) به انسان غار نشینی اطلاق می شد که موجودی مصرف کننده صرف بود، یعنی برای شکار و به دست آوردن مواد غذایی مورد نیاز خود یا از مشتش استفاده می کرد یا از زور بازو. به تدریج توانست از هوش و قوه تفکر خود استفاده کند و شروع به ساخت ابزار و سلاح های نوک تیز برای شکار حیوانات نمود. این ابزار در ابتدا فقط از سنگ های شکسته و نوک تیز ساخته می شدند.

ابزارهای سنگی به دست آمده از دوران پارینه سنگی

- با کشف آتش، توانست ابزارهای فلزی را نیز بسازد و شکل دهد. کشف آتش پیشرفت بزرگی برای انسان های دوران حجر محسوب می شد که برای وی دو مزیت بزرگ داشت؛ اول اینکه می توانست در مقابل سرما خود را با آن گرم کند و دوم اینکه توانست با ساخت ابزارها و سلاح فلزی در برابر حمله موجودات دیگر از خود دفاع کند.
- از زمانی که بشر شروع به ساخت ابزار کرد دیگر فقط موجودی مصرف کننده نبود و مبدل به انسان تولید کننده شد.
- انسان تولید کننده قادر بود از طبیعت و محیط اطراف خود به عنوان منبع الهام خود استفاده کند، به عنوان نمونه با دیدن سنگ های نوک تیز، رابطه بین شکل و عملکرد آن را تشخیص می داد و در جهت رفع نیاز خود(نیاز به تداوم بقاء)، از آن استفاده کرد و در ساخت ابزارهای خود همان شکل ها را به کار برد.

□ عصر اولیه:

۱. عصر حجر اولیه(دوران پارینه سنگی، پالئولیتیک) Paleolithic

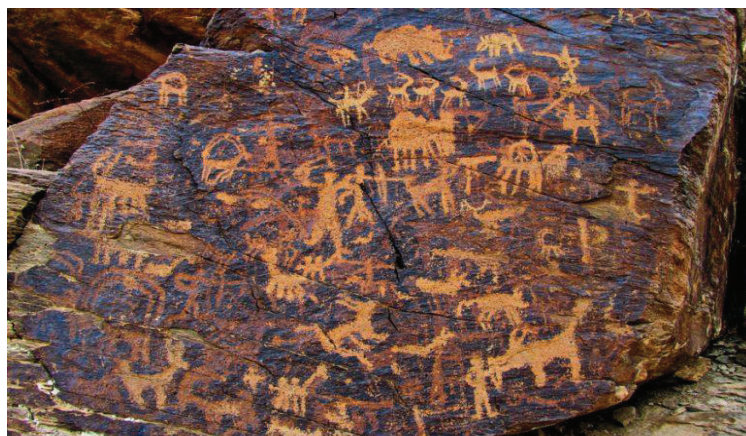
- ۵۰ هزار سال قبل تا ۳۵ هزار سال قبل
- زیستگاه های انسان دوران پارینه سنگی در غارها، چادرها و خیمه ها بوده است.
- در دوران پارینه سنگی، انسان ها در گروه های نسبتاً کوچکی گرد هم آمده و به گردآوری گیاهان، ماهی گیری و شکار پرداخته اند.
- طریق زیست: شکار حیوانات، جمع آوری آذوقه.
- مفهوم انسان خردمند(هوموساپینس) به انسان این دوران اطلاق می شود. زیستگاه هایشان در شرق آفریقا در اتیوپی، کنیا و تانزانیا و همچنین در آسیا و اندونزی بوده است.
- قدیمی ترین یافته های این دوران: در مالتا و مینیسک(سیبری و روسیه) دیده شده است.

مجسمه هایی از پیکر زنان که از جنس آهک بوده و نمادی از زندگی و باروری را تداعی می کرده است.

- در ایران، نخستین آثار هنر انسان پارینه سنگی دیده شده است. سنگ نگاره های بزکوهی در سرچشمه رفسنجان در استان کرمان و سنگ نگاره های بزمان در سراوان استان سیستان و بلوچستان از نمونه های آن می باشد.
- به طور کلی فلات ایران به دلیل دارا بودن شرایط اقلیمی متنوع، موقعیت مناسبی برای زیست انسان های ماقبل تاریخ بوده است.

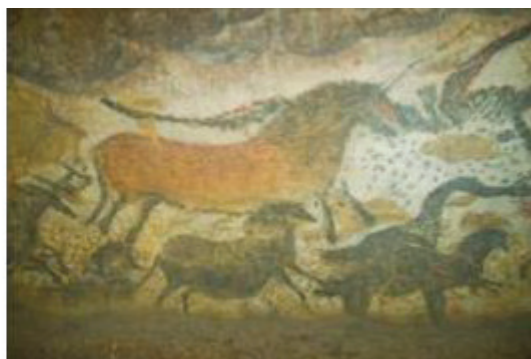
سنگ نگاره بزکوهی در رفسنجان کرمان

سنگ نگاره های سراوان در سیستان و بلوچستان

- در این دوران مفهوم انسان شکارچی - هنرمند شکل می گیرد. بدین معنی که انسان غار نشین شروع به کشیدن نقاشی بر روی دیوارهای غار می کند. این نقوش که عمدتاً تصاویر حیواناتی مانند؛ گاو وحشی، آهو، اسب و گرگ بوده است کارکردی چند گانه برای انسان داشته است، از جمله؛ با کشیدن نقوش حیوانات، آن را شکار کرده می پنداشته و بدین ترتیب قدرت و تسلط خود را بر طبیعت افزایش می داده است. اعتقاد به کارگشایی و سیطره بر طبیعت از مهم ترین دلایل کشیدن تصاویر بر روی دیوار غارها بوده است. همچنین از این طریق نشان می داده که تعداد شکار هایش در حال افزایش است بنابراین نقوش قبلی را از بین نمی برده و روی آن ها مجدداً نقوش جدید را می کشیده. مفهوم زندگی، آفریدن، زیاد کردن و تداوم بقاء از جمله مهم ترین اهداف این نقاشی ها بوده است.

- - آثار به دست آمده در غار آلتامیرا در اسپانیا و غار لاسکو در فرانسه مربوط به دوران پارینه سنگی است. تصاویر به دست آمده از حیواناتی نظیر؛ ماموت، گاو وحشی، آهو، گرگ و اسب می باشد که توسط وسایلی ابتدایی همچون تکه استخوانی باریک به عنوان قلم مو و تکه های گل اخرای زرد و قرمز به عنوان رنگ استفاده می شده است.

نقاشی های به دست آمده در غار لاسکو-جنوب فرانسه

- خصوصیات هنر دوره پارینه سنگی:

- بر خورد ناتورالیستی (واقع گرایانه): هنرمند تنها چیزهایی را می کشید که آن ها را درک می کرد و با آن ها رابطه داشت. یعنی به جای آن که فرشتگان را بکشد یا تصویری از موجودات افسانه ای، چیزهایی را می کشید که آن ها را می دید. مانند؛ گوزن، گاو، بز و نظایر آن.
- گرایش به توصیف: تصاویر ترسیم شده حاوی داستانی است از زندگی، شکار و یا وقایع مهمی که برای او اتفاق افتاده بود.
- مشاهده گزینشی: هنرمند بر روی قسمت هایی تأکید می کند که از نظر او مهم تر بودند. مثال؛ شاخ گاو را بزرگ تر و یا پررنگ تر ترسیم می کرد.
- توجه به خواص جادویی: انسان هنرمند- شکارچی در این دوران انتظار داشت با توجه به این تصاویر نیروهای ماورایی و الهی به او کمک کنند تا در شکار و زندگی روزمره موفق شود. از آنجایی که هدف انسان آن دوران از ترسیم این تصاویر نشان دادن مفاهیمی چون؛ زندگی، زیاد کردن، تداوم و زنده ماندن، بوده است، بنابر این هیچگاه تصاویر حیوانات را به صورت مرده نمی کشید.

۲. دوران میانه سنگی (مزولیتیک) Mesolithic

- از ۲۰ هزار سال قبل تا ۸ هزار سال قبل بوده است.
- در این دوران تکامل ابزارها و سنگ ابزارهای ترکیبی دیده شده است. شناخت مصالح و بهره برداری از سنگ موجب توسعه فناوری ساخت انسان میانه سنگی می شده است. اختراع داس در این دوره اتفاق افتاد. ریز تیغه هایی که داخل دسته های استخوانی جاسازی شده اند.
- تلاش برای ذخیره مواد غذایی: ویژگی آینده نگری در مورد خورد و خوراک، ذخیره مواد غذایی به صورت محدود در این دوران نمود پیدا می کند. انبار کردن مواد غذایی و شکار

حیوانات به صورت انتخابی انجام می شده است. یعنی حیوانات باردار را شکار نمی کرده اند تا مانع از ازدیاد نسل آن نشوند.

پارینه سنگی: شکارگری ← گردآوری غذا

میانه سنگی: گردآوری غذا ← تولید غذا

• چادر نشینی و اهلی کردن حیوانات: رام کردن سگ برای شکار، محصول این دوران است. در این دوران شاهد استقرار طولانی تر انسان ها در یک مکان هستیم. از جمله زیستگاه های دوران میان سنگی در ایران می توان به ؛ غار مرخر در کرمانشاه، غار کنجی خرم آباد، غار مارروز در لرستان، غار هوتو و کمر بند مازندران، غار رودخانه کر در مرودشت فارس اشاره نمود.

غار هوتو بهشهر - مازندران

غار کونجی خرم آباد - لرستان

- سواحل دریای مدیترانه، صخره آدا هورا در سیسیل ایتالیا، خاور میانه و اسپانیا از مهمترین زیستگاه های انسان پارینه سنگی هستند.
- آثار نقاشی به دست آمده از این دوران، جانوران و انسان های در حال شکار، صحنه های جنگ، رقص های جادویی و آیینی و برداشت محصول را نشان می دهد.

نقاشی صحنه شکار بر روی دیوار غار در بیمبتکا- هندوستان

نقوش رقص آیینی در آدائورا- سیسیل ایتالیا